

CEDMO Trends SK

5. vlna Očami Ipsosu:

Vnímanie dezinformačných naratívov na Slovensku

Espresso

OBSAH ZPRÁVY

- 1 Základné parametre
  - 1.1 Špecifikácia výskumu
- 2 Aktuálne trendy
- 3 Vnímané vystavenie dezinformáciám
- 4 Vnímanie dezinformačných naratívov
- 5 Vnímanie aktuálnej spoločenskej situácie

1 Základné parametre

Názov výskumu: CEDMO Trends

Termín hlavného zberu dát: 1. vlna: 31. 8. – 8. 9. 2023, 2. vlna: 22. 9. – 1. 10. 2023, 3. vlna: 13. 10. – 25. 10. 2023, 4. vlna: 10. 11. – 23. 11. 2023, 5. vlna: 8. 12. – 18. 12. 2023

Cieľová skupina: reprezentatívna populácia 16+

Spôsob výberu respondentov a respondentiek: kvótny výber

Nastavenie kvót: podľa Štatistického úradu SR

Sledované kvóty: pohlavie, vek, vzdelanie kraj, veľkosť miesta bydliska, používanie internetu

Metóda zberu: dopytovanie metódou CASI pomocou online panelu Populacia.sk a F2F dopytovania

Celková vzorka: 1. vlna: n = 2370, 2. vlna: n = 2106, 3. vlna: n = 2117, 4. vlna: n=1956, 5. vlna: n=2002

1.1 Špecifikácia výskumu

Cieľom dlhodobého výskumu realizovaného na Slovensku je sledovať postoje a názory populácie k rôznym spoločenským témam, zameraných predovšetkým na dezinformácie a hoaxy, informačné poruchy, či hodnotenie demokracie na Slovensku. Dlhodobý výskum sa zameriava aj na mapovanie vývoja týchto trendov.

Zadávatelom výskumu medzinárodné multidisciplinárne výskumné pracovisko CEDMO (Central European Digital Media Observatory), ktoré vedie Karlova univerzita (ČR) a dodávateľom je spoločnosť IPSOS. Vedúci výskumného tímu za CEDMO je Václav Moravec, za výskumný tím IPSOS sa na projekte podieľajú Michal Kormaňák a Paula Ivanková.

Dotazník k výskumu bol navrhnutý zadávateľom a konzultovaný s dodávateľom, pričom jeho konečná verzia bola pripravená v spolupráci s dodávateľom.

Zber dát prebiehal elektronicky v kombinácii s osobným dopytovaním. Výber respondentov a respondentiek zabezpečila spoločnosť IPSOS prostredníctvom online panelu. Respondenti a respondentky boli regrutovaní/é na základe kvótného predpisu schváleného zadávateľom.

Publikácia vznikla s podporou

2 Aktuálne trendy

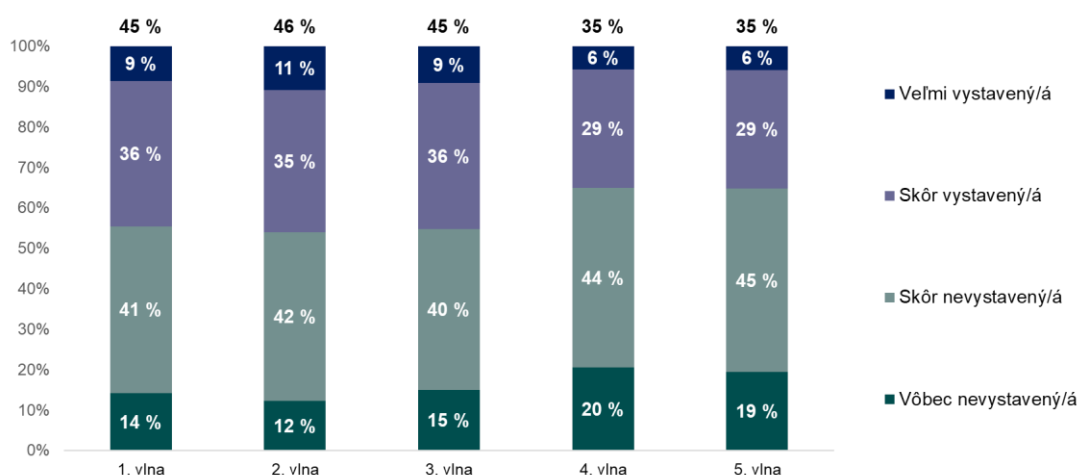
- Koncom roka sa vnímané vystavenie dezinformáciami drží na takmer identickej úrovni ako v novembri (35 %). Nižšiu mieru vystavenia pociťujú starší ľudia nad 65 rokov a ľudia s nižším vzdelaním.
- Rovnako identický podiel ľudí ako v predchádzajúcej vlne považuje šírenie nepravdivých informácií za vážny problém v spoločnosti (71 %).
- Stabilitu je možné pozorovať aj v prípade vnímania dezinformácii ako bezpečnostnej hrozby pre Slovensko (68 %).
- Názory populácie ostávajú stabilné aj v prípade otázky obmedzenia dezinformačných médií štátom. Stále si viac ako dve tretiny ľudí myslí, že štát by mal činnosť týchto médií obmedzovať (70 %).
- Z hľadiska dôveryhodnosti testovaných naratívov (pravdivých, alebo nepravdivých) v posledných piatich vlnách merania je možné pozorovať klesajúco stúpajúci trend. Výraznejšie zmeny v dôveryhodnosti sa medzi vlnami prejavovali u pravdivých výrokov. Naopak, dôveryhodnosť nepravdivých naratívov sa udržiavala na nižšej, ale stabilnejšej úrovni.
- V aktuálnej vlne patrila medzi najdôveryhodnejšie dezinformácie správa o tom, že v Bratislave na vianočných trhoch sa predával špaldový chlebík s vegánskou masťou a bio cibuľkou za 8,90 €. Viac ako polovica opýtaných označila túto správu za dôveryhodnú (51 %).

3 Vnímané vystavenie dezinformáciám

V porovnaní so 4. vlnou prieskumu sa názory populácie výrazne nelíšia a vo všetkých oblastiach je možné pozorovať veľmi stabilné výsledky. Najvyššiu mieru vystavenia dezinformáciám pociťuje stále len 6 % opýtaných. Takmer dve tretiny (65 %) opýtaných nepociťujú, že by boli v uplynulom mesiaci vystavovaní nepravdivým, či manipulatívnym informáciám. Navyše, 19 % respondentov a respondentiek akýkoľvek stret s dezinformáciami úplne odmieta. V porovnaní s populáciou deklarovali nižšiu mieru vystavenia ľudia vo vyššom – dôchodkovom veku (nad 65

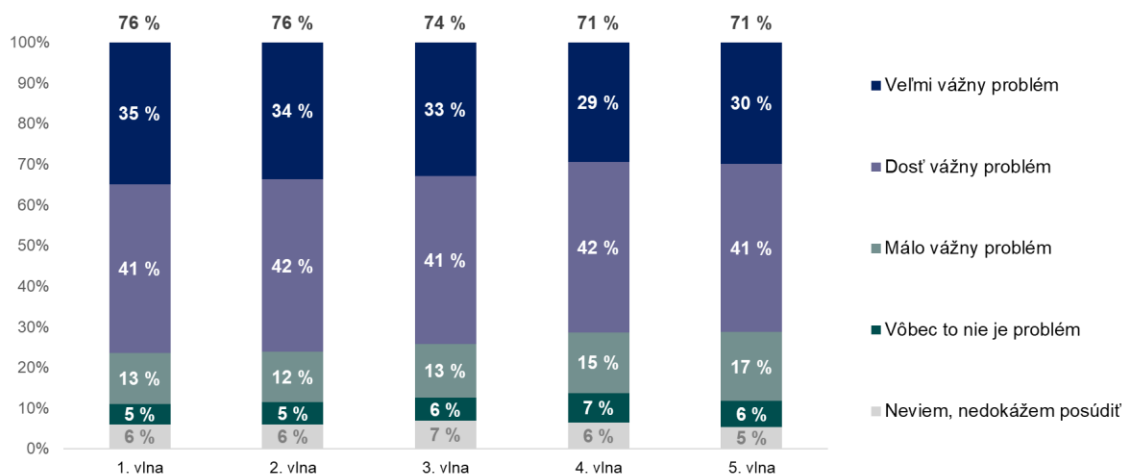
rokov) a ľudia s nižším – základným vzdelaním. Naopak, častejšie sa dezinformáciami stretávajú mladí ľudia do 24 rokov.

Sociálne siete stále dominujú ako najfrekvencovanejšie médium na šírenie dezinformácií. Po poklese v predchádzajúcej vlne však opäť mierne stúplo vnímané vystavenie dezinformáciám naprieč takmer všetkými sledovanými komunikačnými kanálmi (reťazové emaily, články na webových portáloch a diskusie pod nimi, ústne podanie od rodiny, príbuzných, kolegov/kolegyň). Aspoň raz denne zaznamenala nejakú dezinformáciu v statusoch (19 % v 4. vlne vs. 21 % v 5. vlne), alebo v diskusiách (18 % v 4. vlne vs. 21 % v 5. vlne) na sociálnych sieťach pätina populácie.

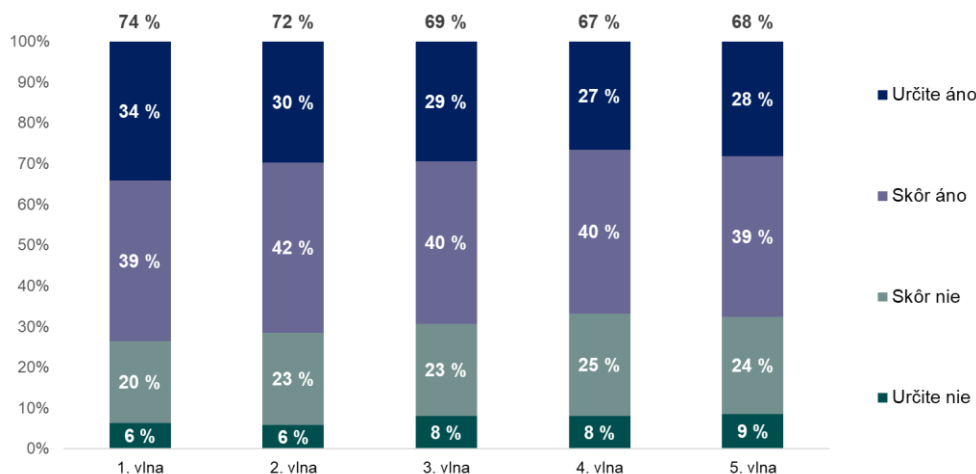
Otázka: IP02. Do akej miery ste podľa vášho názoru boli vystavený/á účelovo šíreným nepravdivým alebo manipulatívnym informáciám (niekedy označovaným aj ako "dezinformácie") v médiách v uplynulom mesiaci?

Väčšina populácie sa aj v tejto vlne zhoduje na tom, že šírenie dezinformácií je vážny spoločenský problém (71 %). 17 % považuje dezinformácie za málo vážny problém a 6 % si myslí, že dezinformácie nie sú žiadnym problémom v slovenskej spoločnosti. Podiely týchto skupín ľudí sa medzi vlnami výrazne nezmenili. Ženy, mladí ľudia do 24 rokov a ľudia s vyšším vzdelaním (SŠ s maturitou a vysokoškolské) častejšie než populácia vnímajú šírenie dezinformácií ako vážny problém. Túto skutočnosť si tiež častejšie uvedomujú ľudia, ktorí v posledných parlamentných voľbách volili predovšetkým opozičné strany, ale aj ďalšie strany ako Sme rodina a Demokrati.

Otázka: IP04. Akým vážnym problémom je podľa Vás šírenie nepravdivých a manipulatívnych informácií (niekedy označovaných aj ako "dezinformácie") na internete?

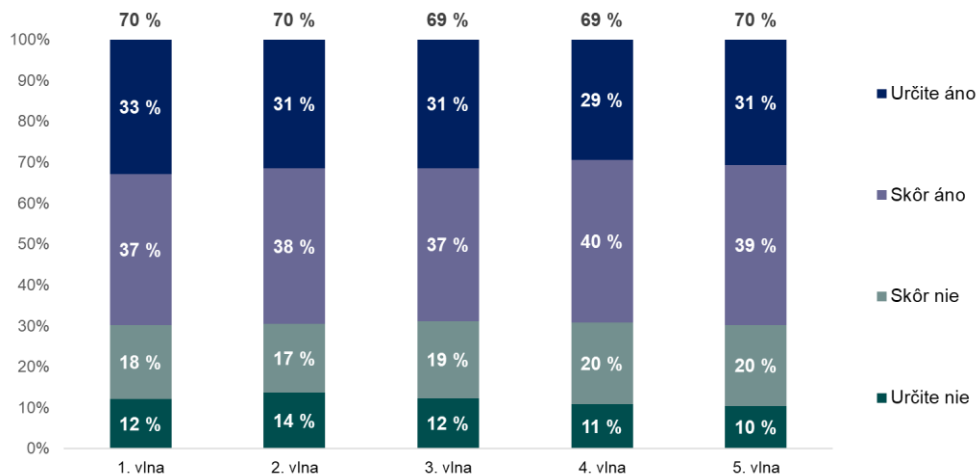
Na takmer identickej úrovni sa udržiava aj vnímanie dezinformácií ako bezpečnostnej hrozby. Viac ako dve tretiny Sloveniek a Slovákov (68 %) si myslia, že šírenie dezinformácií môže ohroziť bezpečnosť Slovenska. Na druhej strane, tretina opýtaných zastáva opačný názor. O ohrozenie bezpečnosti Slovenska šírením dezinformácií sa častejšie obávajú opäť ženy, mladí ľudia do 24 rokov, ako aj voliči a voličky opozičných strán, či neparlamentných strán Sme rodina a Demokrati.

Otázka: IP05. Myslíte si, že šírenie nepravdivých a manipulatívnych informácií (niekedy označovaných aj ako "dezinformácie") ohrozuje bezpečnosť Slovenskej republiky?

Obmedzenie dezinformačných médií priamo štátom by stále uvítala väčšina populácie (71 %). Silný súhlas s obmedzením vyjadrila približne tretina respondentov a respondentiek (31 %). Protichodný názor na opačnom póle škály zastáva 10 % opýtaných. Obmedzenie dezinformačných médií častejšie vítajú ženy, mladí ľudia do 24 rokov, ale aj v strednom veku 35-44 rokov. Podobne ako v predchádzajúcich otázkach, pre príklon k obmedzeniu dezinformačných médií je opäť rozhodujúca

politická preferencia. Je potrebné dodať, že aj v tomto období naďalej pretrvávajú nepriateľský naratív predsedu vlády Roberta Fica voči mainstreamovým médiám (Denník N, SME, Aktuality, TV Markíza).

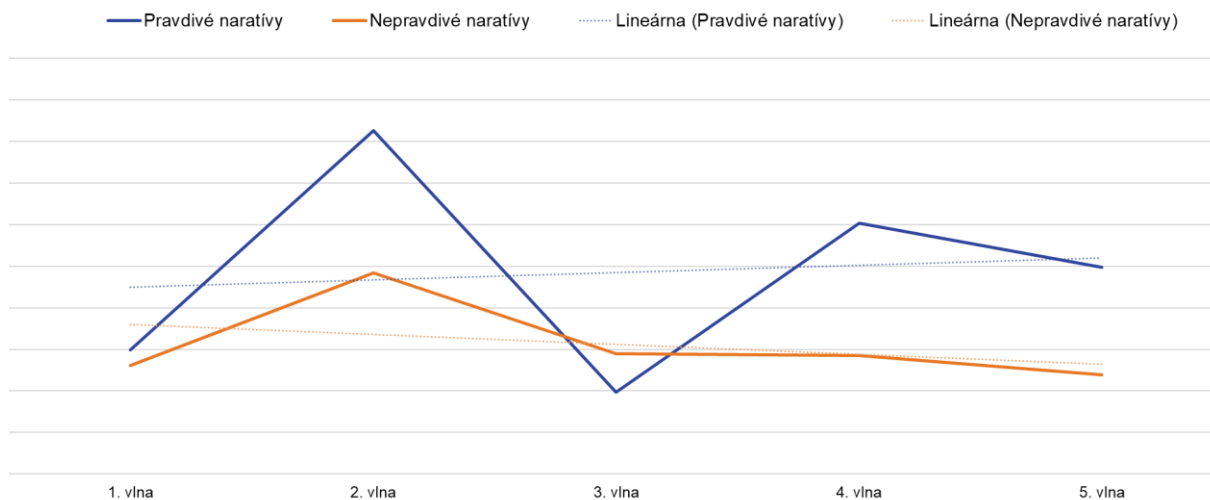

Otázka: IP06. Je podľa Vás správne, keď štát obmedzí alebo znemožní pôsobenie médií, ktoré šíria nepravdivé alebo manipulatívne informácie (niekedy označované aj ako "dezinformácie")?

4 Vnímanie dezinformačných naratívov

Analýza za predchádzajúce sledované vlny poukázala prevažne na vyšší zásah pravdivých správ. Výnimkou je 3. vlna (október), v ktorej častejšie v spoločnosti rezonovali nepravdivé naratívy. V tomto období mali spomedzi sledovaných dezinformácií najvyššie povedomie správy o Obrannej dohode (DCA) medzi Slovenskom a Spojenými štátmi a o manipulácii volebných výsledkov predčasných parlamentných volieb. Zatiaľ čo v prípade povedomia pravdivých naratívov je možné pozorovať klesajúco-stúpajúci trend (s aktuálnym poklesom oproti 4. vlne), pri nepravdivých výrokoach pozorujeme za posledné 3. vlny meraní stabilnejšie výsledky s mierne klesajúcou tendenciou.

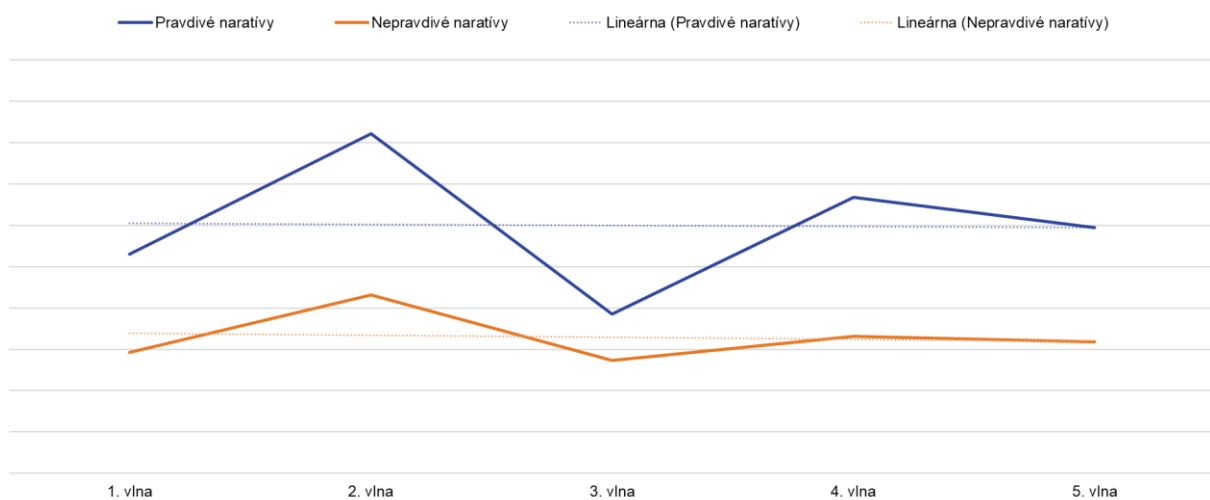
Spomedzi všetkých sledovaných správ najviac ľudí zaznamenalo pravdivú informáciu o rušení Úradu špeciálnej prokuratúry (70 %). Naopak, najmenej ľudí zachytilo dezinformáciu o MRNA vakcíne proti ochoreniu COVID-19, ktorá sa ma údajne šíriť vzduchom (13 %).

Otázka: DEZ01. Prosím uveďte, do akej miery ste zaznamenali, alebo nezaznamenali nasledujúce správy.

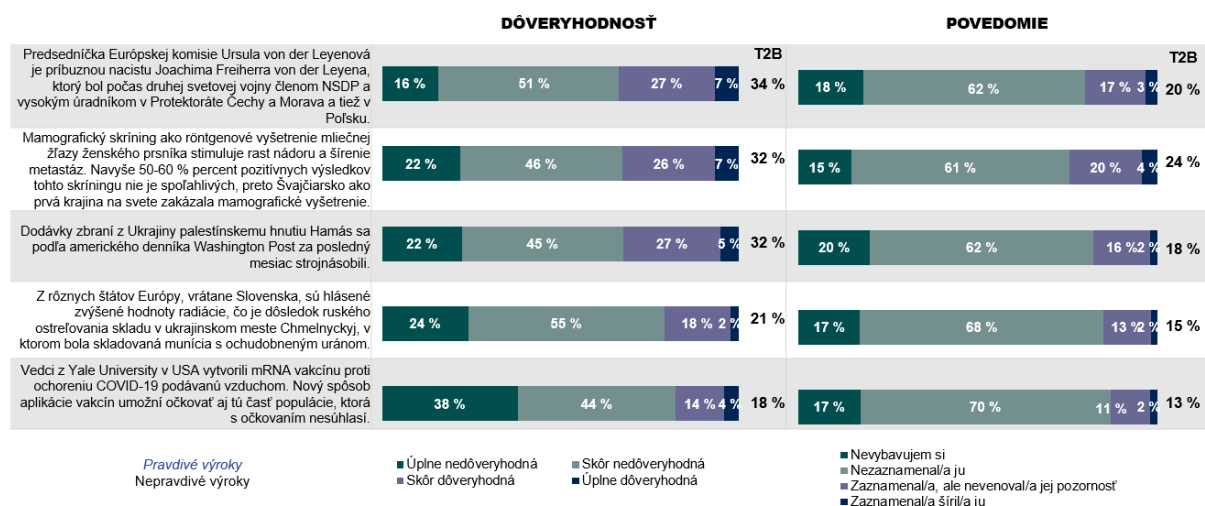
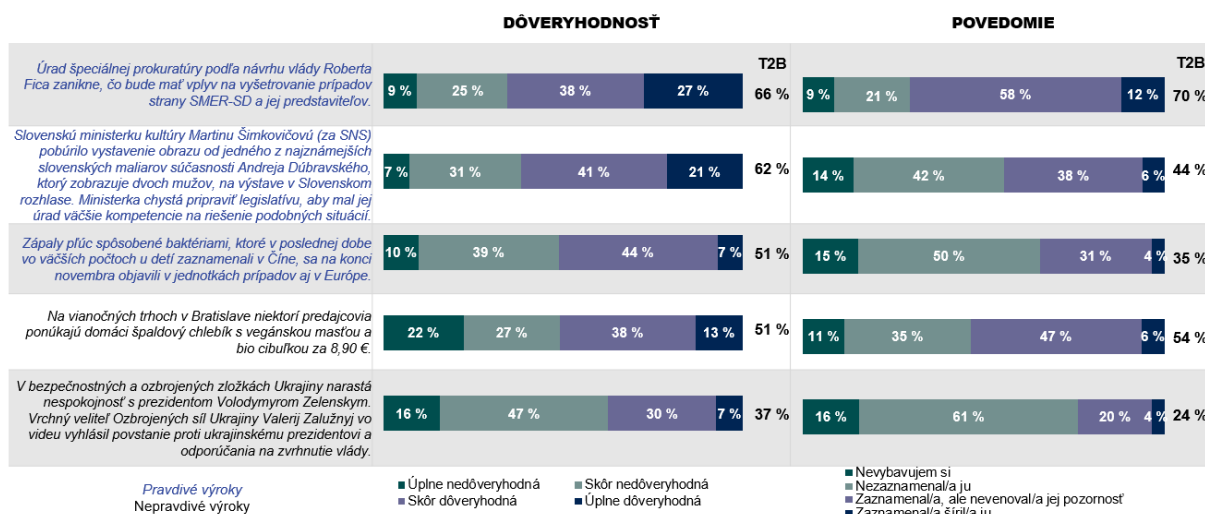
Z hľadiska vnímania dôveryhodnosti sledovaných naratívov sú trendy veľmi podobné ako pri povedomí. Pravdivé správy dosahujú dlhodobo vyššiu mieru dôveryhodnosti, než tie nepravdivé. Rovnako ako pri povedomí sa však v 3. vlne výraznejšie prepada dôveryhodnosť pravdivých správ. Pokles, avšak miernejší, sa tiež prejavil aj pri nepravdivých naratívoch.

Aj v tomto prípade najviac ľudí považovalo za dôveryhodnú správu o rušení Úradu špeciálnej prokuratúry (66 %). Avšak, tretina respondentov a respondentiek nevnímala túto informáciu ako dôveryhodnú. Na druhej strane, najnižšiu dôveryhodnosť získala správa o vakcíne proti COVID-19. Túto správu považovala za dôveryhodnú necelá pätina populácie (18 %).

Otázka: DEZ02. Do akej miery považujete nasledujúce správy za nedôveryhodné, alebo naopak dôveryhodné?

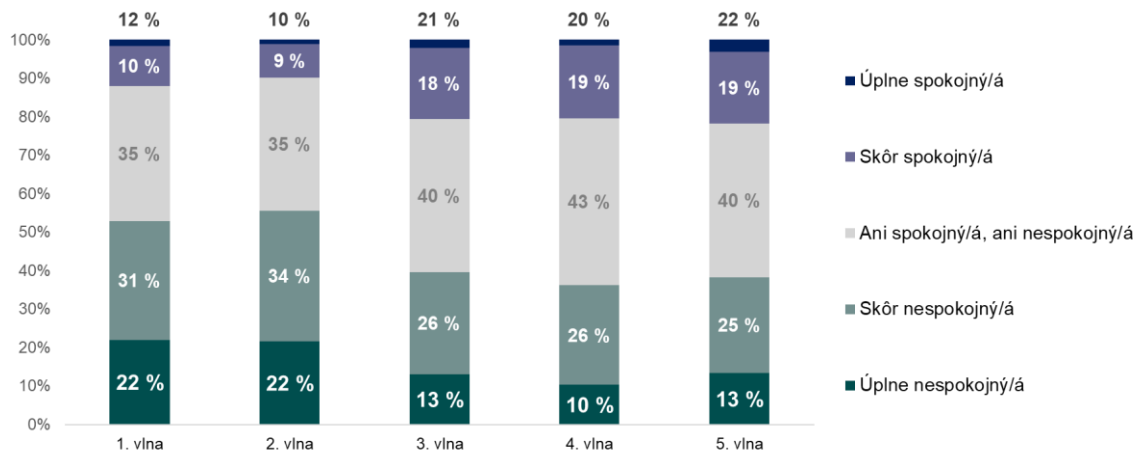

Pozn.: T2B = súčet odpovedí „Úplne dôveryhodná“ a „Skôr dôveryhodná“ alebo „Zaznamenal/a som ju a ďalej som ju šíril/a“ a „Zaznamenal/a som ju a ďalej som jej nevenoval/a pozornosť“. Otázka: DEZ02. Do akej miery považujete nasledujúce správy za nedôveryhodné, alebo naopak dôveryhodné? DEZ01. Prosím uveďte, do akej miery ste zaznamenali, alebo nezaznamenali nasledujúce správy

5 Vnímanie aktuálnej spoločenskej situácie

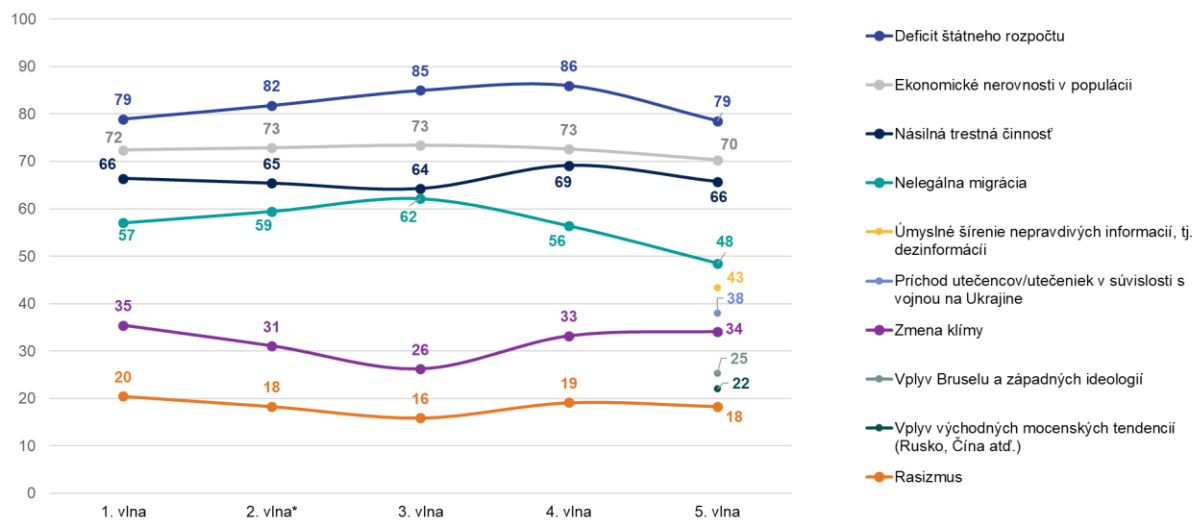
Po náraste v 3. vlne výskumu sa spokojnosť s fungovaním demokracie zastabilizovala a odvtedy sa udržiava na veľmi podobnej úrovni. Oproti 4. vlne je možné pozorovať mierny nárast, ktorý sa prejavil predovšetkým na dvoch opačných póloch škály, teda zároveň u tých skupín ľudí, ktorí vyjadrili najvyššiu (z 1 % na 3%) a najnižšiu (z 10 % na 13 %) mieru spokojnosti. Celkovú spokojnosť vyjadrilo 22 % populácie, stále však ide o pomerne nízke hodnoty a väčšia časť populácie nie je ani spokojná, ani nespokojná. Nižšiu mieru spokojnosti deklarovali ženy, ľudia s

vysokoškolským vzdelaním a nezamestnaní/é. Naopak, voliči a voličky politických strán Smer, Hlas a Aliancia sú častejšie spokojní s tým, ako funguje demokracia na Slovensku.

Otázka: DEM01. Ako ste spokojný/á s fungovaním demokracie v Slovenskej republike?

Po niekoľkých vlnách nárastu v decembri obavy o deficit štátneho rozpočtu výraznejšie poklesli. Spolu s ekonomickými nerovnosťami však stále patria medzi najväčšie problémy, ktoré aktuálne trápia slovenskú populáciu. Deficit štátneho rozpočtu častejšie ako problém rezonoval medzi ľuďmi, ktorí v posledných parlamentných voľbách volili strany SaS a Progresívne Slovensko. Naopak, ekonomické nerovnosti intenzívnejšie vnímajú voliči a voličky politických strán Smer, Republika a Kotlebovci. Pomerne vysoké obavy majú Slovenky a Slováci aj v prípade násilnej trestnej činnosti. Túto oblasť vnímajú ako zásadný problém častejšie ženy, starší ľudia nad 65 rokov a ľudia, ktorí v posledných voľbách dali svoj hlas strane Smer. Naopak, problémy ako rasizmus, vplyv východných, alebo západných mocností trápia ľudí najmenej. Zatiaľ čo voliči a voličky vládnej koalície sa viac obávajú vplyvu z Bruselu, prívrženci a prívrženkyne opozície naopak vyzdvihovali obavu o rozmach východných mocností. Na druhej strane, rasizmus častejšie zaznieval u žien, mladých ľudí do 24 rokov a ľudí s nižším vzdelaním.

Pozn.: Index dôležitosti je vypočítaný pomocou vzorca $T2B - B2B$ ($T2B$ = zlúčenie odpovedí „Zásadný problém“ a „Stredne veľký problém“; $B2B$ = zlúčenie odpovedí „Malý problém“ a „Žiadny problém“) a môže sa pohybovať v rozpätí - 100 až + 100
 Otázka: PROBSR01. Do akej miery podľa Vás predstavujú nasledujúce oblasti problémy pre Slovensko?